

16. Третяк А. Основні напрями змін та удосконалення державної земельної політики в Україні / А. Третяк // Національна безпека і оборона. – 2009. – № 3. – С. 58–63.
17. Юрченко А.Д. Концептуальні засади організаційно-правового забезпечення завершення земельної реформи в Україні / А.Д. Юрченко // Земельні ресурси України в контексті реформування земельних відносин: сьогодні та майбутнє: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 10 черв. 2011 р. – К.: Урожай, 2011. – С. 70–75.
18. Юрченко А.Д. Сучасна земельна політика України / А.Д. Юрченко, Л.Д. Греков, А.М. Мірошніченко, А.В. Кузьмін. – К.: Інтертехнологія, 2009. – 260 с.

References

1. Danilishin B. Zemelnі vldnosini yak chinnik rozvitku [Land relations as a factor of development] / B. Danilishin // Uryadoviy kur'er. 2006. No 91. S. 6.
2. Deyaki Institutsonalni aspekti zemelnih vldnosin v Ukraїni: stan ta napryamki vdoskonalennya [Some institutional aspects of land relations in Ukraine: status and trends of improvement] / I.K. Bistryakov, O.S. Novotorov, T.S. Nikolaenko, O.O. Kucher, V.M. Budzyak. K., 2002. 134 s.
3. Dorosh Y.M. Prognozuvannya rozvitku zemelnih vldnosin zalezho vld zmlni strukturi regionalnogo zemlekoristuvannya [Prediction of land relations depending on changes in the structure of regional land use] // Efektivna ekonomika. [Elektronne naukovе fahove vidannya]. Dnipro-petrovsk, 2011. : <http://economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=817>.
4. Land Relations in Ukraine: laws and regulations. - K.: Vintage, 1998. 813 p
5. Zemelniy kodeks Ukraїni [Land Code of Ukraine] (Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukraїni (VVR), 2002, No 3-4, st.27) : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
6. Istorlya mlst i sil Ukraїnskoї RSR [History of Towns and Villages of the Ukrainian SSR] : u 26 t. K. : Golovna redaktsiya URE AN URSR, 1983. - 843 s.
7. Kozlova T.V. Anallz suchasnih problem i stanu zemelnih vidnosin [Analysis of current status and problems of land relations] : <http://sciary.com/journal-scientific-vnau-article-97967>
8. Konstitutsiya Ukrayini [The Constitution of Ukraine] // Ofitslyniy vlsnik Ukrayini vld 01.10.2010 r. No72/1. Spetslalnii vipusk. S.15. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96vr/print1382595374091221>.
9. Loza G.M. Razvitie agrarno-ekonomicheskoy nauki [The development of agrarian economics] // 50 let VASHNIL. M.: Kolos, 1979. S. 4, 451, 452
10. Lukinov I.I. Sovershenstvovanie sistemy ekonomicheskikh otnosheniy v selskom hozyaystve [The improvement of the system of economic relations in agriculture] // 50 let VASHNIL. M.: Kolos, 1979. 453
11. Martin A.G. Perspektivi rozvitku zemelnih vldnosin v Ukraїni u porefo-rmeniy period [Prospects of the development of land relations in Ukraine in the post-reform period] : <http://zsu.org.ua/index.php/andrij-martin/93-2011-06-24-14-13-52>.
12. Novakovskiy L.Ya. Tretyak A.M, Dobryak D.S. Zemelna reforma i zemleustrly v Ukraїni [Land reform and land management in Ukraine] K. : IZU UAAN, 2001. 138 s.
13. Novakovskij L.Ja. Shljahi udoskonalennya zakonodavchogo zabezpechennya re-guljuvannya zemel'nih vidnosin [Ways of improvement of the state land policy in Ukraine] // Zemlevporjadnij visnik. 2009. No 4. S. 20–24.
14. Revenko M. M. Agrarni vidnosini v Ukraїni: problemi i ih virishennya [Agriculture policy in Ukraine: problems and solutions] // Ekonomika APK. 2003. No1. S. 58-64.
15. Semchik V.I., Kulnich P.F., Shul'ga M.V. Zemel'ne pravo Ukraїni [Land Law of Ukraine]. K.: Vid. Dim «In Jure», 2008. S. 58-66.
16. Tretjak A. Osnovni naprjami zmin ta udoskonalennya derzhavnoi zemel'noi po-litiki v Ukraїni [Main directions of change and improvement of the state land policy in Ukraine] // Nacional'na bezpeka i оборона. 2009. No 3. S.58–63.
17. Jurchenko A.D. Konceptual'ni zasadi organizacijno-pravovogo zabezpechennya zavershennya zemel'noi reformi v Ukraїni [Conceptual foundations of organizational and legal support of completing the land reform in Ukraine] // Zemel'ni resursi Ukraїni v konteksti reformuvannya zemel'nih vidnosin: s'ogodennya ta majbutne: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 10 cherv. 2011 r. K. : Urozhaj, 2011. S. 70–75.
18. Jurchenko A.D., Grekov L.D., Miroshnichenko A.M., Kuz'min A.V. Suchasna zemel'na politika Ukraїni [The modern land policy Ukraine] K. : Intertehnologija, 2009. 260 s.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Овсієнко Анатолій Миколайович, старший викладач кафедри політичної економії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди» вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Овсиенко Анатолий Николаевич, старший преподаватель кафедры политической экономики ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький ГПУ имени Григория Сковороды» ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницький, 08401, Украина

INFORMATION ON THE AUTHOR

Ovseyenko Anatoly, a senior lecturer in political economy SHEE "Pereyaslav-Khmelnytsky SPU named Gregory Skovorody" Str. Sukhomlinsky 30, Pereyaslav-Khmelnytsky, 08401, Ukraine

УДК 339.92

СУЧАСНИЙ СТАН ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Рибакова Т.О.

Предметом дослідження є теоретичні засади й практичні аспекти торговельно-економічного співробітництва України з Європейським Союзом в процесі євроінтеграції; метою роботи є висвітлення сучасного стану торговельно-економічного співробітництва України з Європейським Союзом в процесі євроінтеграції.

При проведенні дослідження використано системно-структурний підхід, метод логічного аналізу, статистичний метод, метод графічного аналізу, метод аналогій, методи спостереження і узагальнення, метод структурування.

Результати дослідження полягають в тому, що на основі критичного осмислення процесу євроінтеграції України та аналізу її фактичних результатів виявлено передумови та перспективи забезпечення торговельно-економічного співробітництва України з Європейським Союзом в контексті стратегічних пріоритетів євроінтеграції.

Галузку застосування результатів є подальші наукові дослідження проблем і перспектив євроінтеграції України та її входження до глобального економічного простору; навчальний процес, зокрема, підготовка відповідних розділів підручників і навчальних посібників з курсу «Європейська інтеграція».

Висновки: сучасний стан торговельно-економічного співробітництва України з Європейським Союзом в процесі євроінтеграції визначається функціонуванням поглибленої та всеохоплюючої Зони вільної торгівлі, попередні наслідки створення якої свідчать про суттєвий прогрес в переорієнтації вітчизняних експортерів на ринки країн ЄС. Зміни торговельного режиму внаслідок підписання Україною Угоди про асоціацію виявляються, насамперед, у змінах існуючих ставок імпортного мита шляхом відміни Євросоюзом імпортного мита щодо українських товарів та поступового зниження Україною імпортного мита щодо товарів з ЄС. Створення Зони вільної торгівлі забезпечить Україні відкриття Європейського ринку, досягнення відповідності українських товарів стандартам Євросоюзу, розширення доступу на ринки третіх країн, покращення інвестиційного клімату, підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Ключові слова: Європейський Союз, євроінтеграція, зовнішня торгівля, експорт, імпорт, торговельно-економічне співробітництво, Угода про асоціацію, зона вільної торгівлі, митний тариф, квота, лібералізація.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ С ЕВРОПЕЙСКИМ СОЮЗОМ В ПРОЦЕССЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Рыбакова Т.А.

Предметом исследования являются теоретические основы и практические аспекты торгового-экономического сотрудничества Украины с Европейским Союзом в процессе евроинтеграции; целью работы является отображение современного состояния торгового-экономического сотрудничества Украины с Европейским Союзом в процессе евроинтеграции.

При проведении исследования использованы системно-структурный подход, метод логического анализа, статистический метод, метод графического анализа, метод аналогий, методы наблюдения и обобщения, метод структурирования.

Результаты исследования заключаются в том, что на основе критического осмысления процесса евроинтеграции Украины и анализа ее фактических результатов выявлены предпосылки и перспективы обеспечения торгового-экономического сотрудничества Украины с Европейским Союзом в контексте стратегических приоритетов евроинтеграции.

Областью применения результатов являются дальнейшие научные исследования проблем и перспектив евроинтеграции Украины и ее вхождения в глобальное экономическое пространство; учебный процесс, в частности, подготовка соответствующих разделов учебников и учебных пособий по курсу «Европейская интеграция».

Выводы: современное состояние торгового-экономического сотрудничества Украины с Европейским Союзом в процессе евроинтеграции определяется функционированием углубленной и всеобъемлющей зоны свободной торговли, предварительные результаты создания которой свидетельствуют о существенном прогрессе в переориентации отечественных экспортеров на рынки стран ЕС. Изменения торгового режима в результате подписания Украиной Соглашения об ассоциации проявляются, прежде всего, в изменениях существующих ставок импортных пошлин путем отмены Евросоюзом импортных пошлин в отношении украинских товаров и постепенного снижения Украиной импортной пошлины в отношении товаров из ЕС. Создание Зоны свободной торговли обеспечит Украине открытие европейского рынка, достижение соответствия украинских товаров стандартам Евросоюза, расширение доступа на рынки третьих стран, улучшение инвестиционного климата, повышение конкурентоспособности национальной экономики.

Ключевые слова: Европейский Союз, евроинтеграция, внешняя торговля, экспорт, импорт, торгового-экономическое сотрудничество, Соглашение об ассоциации, зона свободной торговли, таможенный тариф, квота, либерализация.

CURRENT STATE OF TRADE AND ECONOMIC COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION IN THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATION

Rybakova T.O.

Purpose: identifying the current state of trade and economic cooperation between Ukraine and the European Union in the process of European integration.

Methodology: system-structural approach, method of logical analysis, statistical method, graphical analysis, method of analogy, methods of observation and generalization, method of structuring.

Results: the background and prospects for trade and economic cooperation between Ukraine and the EU strategic priorities are identified in the context of European integration based on the critical comprehension of European integration process and its actual results analysis.

Practical implications: the investigation results can be applied in further research of Ukraine European integration problems and prospects as well as Ukraine further involvement to the global economic environment; in educational process including preparation of the relevant sections of textbooks and manuals for the course "European integration".

Keywords: the European Union, European integration, foreign trade, export, import, trade and economic cooperation, the Association Agreement, free trade zone, customs tariffs, quotas, liberalization.

Постановка проблеми. Визнання євроінтеграції магістральним напрямом подальшого цивілізаційного розвитку переважно більшістю українського суспільства закономірно перетворює її у головний напрям державної зовнішньополітичної стратегії, що визначено відповідними нормативно-правовими актами. Так, відповідно до ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС» [1]. Як безальтернативний засіб збереження національної ідентичності, євроінтеграція об'єктивно перетворюється у важливу складову національної ідеї, здатної об'єднати багатоетнічний український соціум [2].

Економіка Євросоюзу є дуже привабливою для України. Ця привабливість багатогранна: загальноекономічна, інвестиційна, інноваційна, модернізаційна, міграційна, соціальна, цивілізаційна тощо. В країнах Євросоюзу живе більше півмільярда платоспроможних споживачів, а ємність ринку сягає 16 трлн. дол. [3]. В економічній сфері переваги інтеграції в структурі Євросоюзу випливають з функціонування в ньому сталої економічно ефективною моделі організації суспільства і наявності колективних механізмів підтримання макроекономічної стабільності [4, с. 52].

Економічна привабливість Євросоюзу для України полягає, насамперед, у можливості долучитись до високої культури ефективного ринкового господарювання і підняти до такого ж рівня власну економіку. Економічні і соціальні стандарти ЄС дуже високі. Європа являє собою один із масштабних платоспроможних та інноваційних ринків, освоїти і заповнити який намагаються багато країн світу, у т.ч. США, Японія, Китай, Індія, Бразилія, Росія.

Дієве торговельно-економічне співробітництво України з країнами Євросоюзу з перспективою подальшої євроінтеграції сприятиме зростанню продуктивності вітчизняної економіки та технологічній модернізації під впливом конкуренції на єдиному європейському ринку; зменшенню політичної та економічної залежності від Росії; зростанню обсягів зовнішньої торгівлі з країнами Євросоюзу; покращенню інвестиційного клімату; підвищенню кваліфікації робочої сили за рахунок її вільного руху в межах єдиного ринку; вільному доступу до новітніх технологій, капіталу, інформації та співробітництву в наукоємних галузях. Це обумовлює важливість дослідження торговельно-економічних аспектів європейської інтеграції України та пошуку шляхів активізації співробітництва з Євросоюзом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема євроінтеграції України, у т.ч. її торговельно-економічний аспект, на сьогодні є настільки актуальною, що їй присвячена величезна кількість праць наукового та публіцистичного характеру, де висловлюються різні, подекуди протилежні точки зору.

Економічними проблемами євроінтеграції України в аспекті відповідності української економіки європейським вимогам цікавилися Л. Гальперіна, І. Єгоров, А. Єрмолаєв, Я. Жаліло, М. Калина, Т. Мельник, В. Онищенко. Можливості України щодо реалізації євроінтеграційних амбіцій досліджували І. Бураковський, О. Гладський, О. Ковальова, В. Сіденко, Н. Стукало. Зовнішньоторговельні аспекти взаємовідносин України та Євросоюзу вивчали П. Кравчук, Н. Гончаренко, Н. Левченко, Ю. Макогон, С. Науменко, О. Шнирков, С. Щербина. Проблеми євроінтеграції та інтернаціоналізації науково-технічної сфери висвітлена в працях О. Гребельника, А. Кредісова, Л. Лиськової, Н. Мешко, А. Румянцева, А. Портнова, А. Савчука, В. Семиноженка, В. Федосова, В. Шевченка та ін. Питання транскордонного співробітництва з країнами Євросоюзу досліджували В. Будкін, В. Бондар, Н. Павліха, А. Фреяк, І. Школа та ін.

Серед праць закордонних вчених, що цікавляться проблемами євроінтеграції України та створення зони вільної торгівлі з ЄС, відомими є публікації Paul Brenton, John Whalley, Michael Emerson, Tomas Valasek, George Soros, Jan Tombiński, Kataryna Wolczuk.

Регулярні публікації, у т.ч. від європейських експертів, з'являються в періодиці та інтернет-виданнях (Бюлетень представництва Європейського Союзу в Україні, Портал Європейського громадянського суспільства України «Європейський простір», Forbes-Україна тощо).

Оскільки проблема є всеохоплюючою та має стратегічний для держави характер, нею займається також низка науково-дослідних організацій, серед яких Інститут економіки та прогнозування НАН України, Міжнародний центр перспективних досліджень, Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Крім того, спільно з європейськими експертами створено численні консультативні й дослідницькі групи, які на постійній основі працюють в напрямку вирішення проблем євроінтеграції України.

Але протягом останніх місяців Україна значно прискорила на своєму шляху до євроінтеграції, повністю відмовившись від політики багатосторонності та зробивши остаточний геополітичний вибір на користь Західної цивілізації. Наука в повній мірі «не встигає» реагувати на швидкий перебіг подій, тому деякі присвячені питанням євроінтеграції України наукові праці втрачають актуальність, і відчувається брак досліджень, що відображали би проблеми євроінтеграції через призму сучасного стану торговельно-економічної співпраці України з країнами Євросоюзу.

Предметом дослідження є теоретичні засади й практичні аспекти торговельно-економічного співробітництва України з Європейським Союзом в процесі євроінтеграції.

Метою статті є висвітлення сучасного стану торговельно-економічного співробітництва України з Європейським Союзом в процесі євроінтеграції. Для досягнення поставленої мети вирішуються наступні *завдання*: дослідження торговельно-економічних умов Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом, аналіз попередніх наслідків лібералізації зовнішньої торгівлі між Україною та Євросоюзом в рамках створення Зони вільної торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап євроінтеграційного процесу України (з березня 2007 р. по теперішній час) характеризується переходом від формату «партнерства та співробітництва» до «політичної асоціації та економічної інтеграції». Після революційних подій в Україні в лютому 2014 р. було остаточно визначено геополітичні та зовнішньоекономічні орієнтири нашої держави. Згідно з Заявою Верховної Ради України «Про європейський вибір України» від 16.09.2014 р., «Вибір України європейського майбутнього є рішучим і остаточним, і ніхто не змусить нашу країну змінити вектор руху на цьому шляху».

Найбільш плідне співробітництво України з Євросоюзом на сучасному етапі євроінтеграції стосується саме її торговельно-економічних аспектів. Синхронна ратифікація 16 вересня 2014 р. Верховною Радою України та Європейським Парламентом Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом (Угода) стала рішучим кроком на шляху від партнерських намірів та спільних декларацій до реального торговельно-економічного співробітництва. Саме воно є підґрунтям для майбутнього повноцінного членства України в Євросоюзі та подальшого багатобічного реформування країни згідно з європейськими стандартами та цінностями.

Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним Євросоюзом [5]. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та Євросоюзом на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції» і є стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні. Угода про асоціацію – це понад 900 сторінок, більшість з яких присвячені торгівлі. Проте передбачаються і загальноєкономічні докорінні зміни в Україні: спрощення ведення бізнесу, посилення захисту прав споживачів, більш чіткий контроль за використанням державних коштів і налагодження дійсно незалежної судової системи.

Відповідно до Статті 486 Угоди з 1 листопада 2014 р. здійснюється її тимчасове застосування до моменту набрання нею чинності. Повністю Угода набере чинності після її ратифікації усіма Сторонами (парламентами усіх країн-членів Євросоюзу). На сьогодні Угода ратифікована Україною та Європейським парламентом, а також 14-ма країнами-членами Євросоюзу (Румунія, Литва, Латвія, Болгарія, Мальта, Словаччина, Естонія, Угорщина, Швеція, Польща, Чехія, Хорватія, Данія, Ірландія).

Окремі розділи Угоди («Загальні принципи», «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики», «Юстиція, свобода та безпека», «Економічне та секторальне співробітництво», «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством» тощо) введені в дію з 1 листопада 2014 року до завершення процесу ратифікації самої Угоди всіма державами-членами Євросоюзу. Тимчасове застосування Розділу IV «Торгівля та пов'язані з торгівлею питання», який містить положення про створення поглибленої та всеохоплюючої Зони вільної торгівлі між Україною та Євросоюзом, має розпочатися 1 січня 2016 р.

Незважаючи на тимчасове застосування Угоди про асоціацію, цей документ з моменту його підписання є для України стимулом та стрижнем комплексної програми масштабних внутрішніх реформ у всіх сферах політичного, економічного та

соціального життя нашої держави. Підтвердженням цього стало затвердження Урядом України 17 вересня 2014 р. Плану заходів з імplementації Угоди про асоціацію на 2014-2017 рр., реалізація якого забезпечить ефективну підготовку української сторони, передусім, до роботи в умовах вільної торгівлі з Євросоюзом та виконання взятих на себе зобов'язань щодо забезпечення верховенства права, дотримання прав людини, подолання корупції, реформування судової і правоохоронної системи, управління державними фінансами, державних закупівель.

Одна з найважливіших частин Угоди передбачає створення поглибленої та всеохоплюючої Зони вільної торгівлі між Україною та Євросоюзом (ПВЗВТ), яка передбачає [6, 8]:

- скасування сторонами ввізних мит на більшість товарів;
- запровадженні правил визначення походження товарів;
- приведення Україною своїх технічних регламентів, процедур, санітарних та фітосанітарних заходів та заходів щодо безпеки харчових продуктів у відповідність з європейськими;
- спрощенні митних процедур;
- попередженні шахрайства, контрабанди, інших правопорушень у сфері транскордонного переміщення вантажів;
- посилення Україною захисту прав інтелектуальної власності.

В результаті суттєвої лібералізації торгівлі між сторонами та встановлення найбільш сприятливих умов доступу до своїх ринків послуг очікується досягнення певних результатів (рис. 1).

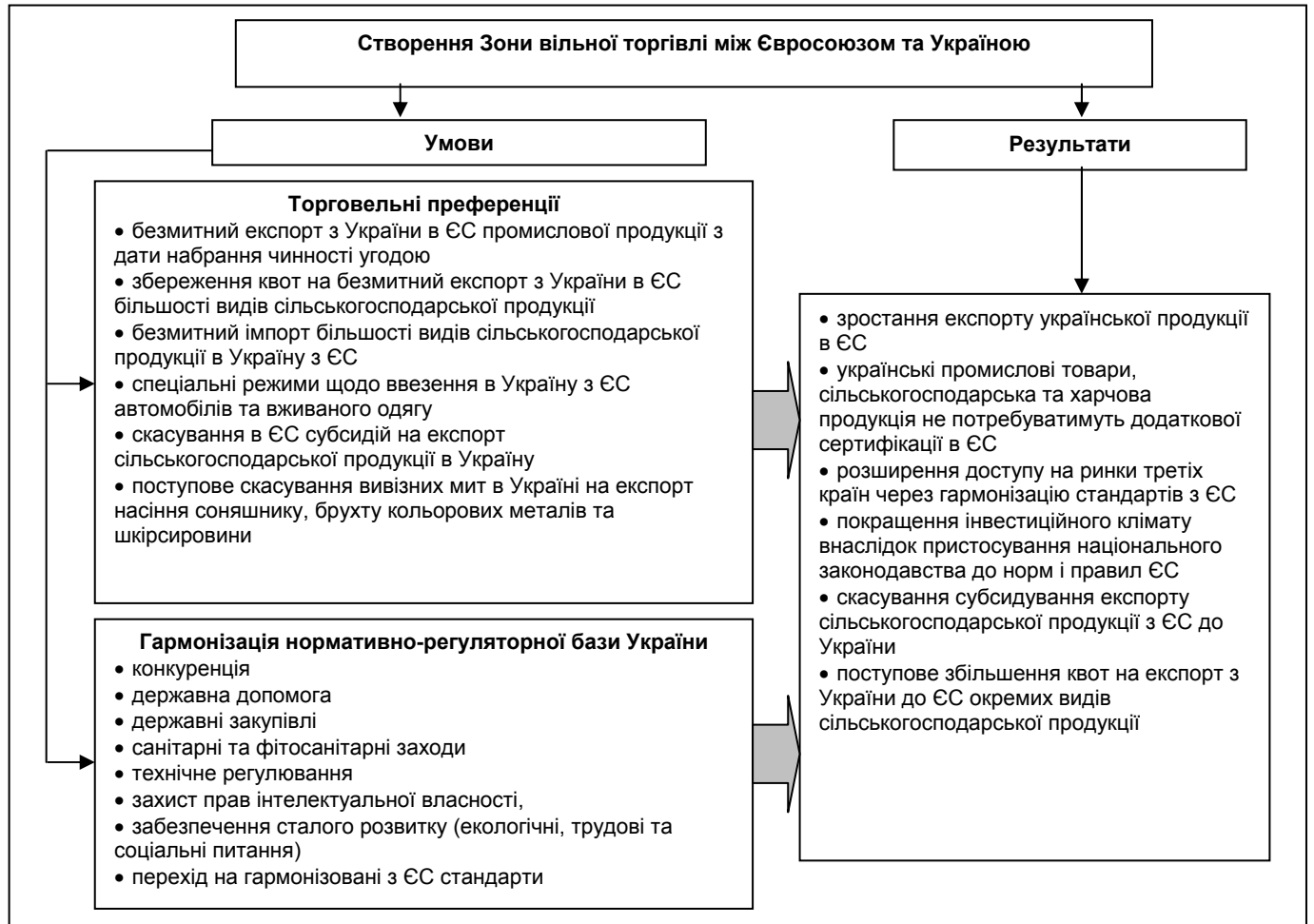

Рисунок 1. Результати створення Зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом

Створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС відбуватиметься поступово, протягом 10 років. Згідно з Угодою, ЄС і Україна обмежують лібералізацію в декількох ключових галузях, запроваджуючи тарифні квоти та беручи на себе зобов'язання щодо часткової тарифної лібералізації протягом п'яти, семи чи десяти років. При цьому перехідний період, що веде до повної лібералізації, поширюється лише на 7 років для ЄС та до 10 років для України (перехідний період для імпорту автомобілів з ЄС до України складає де факто 15 років). Це означає, що скасування тарифів ЄС для України буде швидким (більша частина лібералізації відбудеться протягом перших років від набуття Угодою чинності), тим часом як Україна лібералізуватиме більшість своїх тарифів пізніше, протягом перехідного періоду. У цій площині українська пропозиція для ЄС консервативніша, ніж пропозиція ЄС для України.

Реалізація Угоди з 1 січня 2014 р. могла сформувати підґрунтя для таких макро- економічних ефектів за підсумками року, як: зростання ВВП – на 11,1 млрд. грн. у постійних цінах 2010 р. (1,0 %), експорт – на 11,9 млрд. грн. (2,4 %), імпорт – на 8,2 млрд. грн. (1,2 %), завдяки чому приватне споживання додатково могло зрости на 3,7 млрд. грн. (0,7%) та інвестиції – на 0,8 млрд. грн. (0,5%) [7, с. 3].

За оцінками фахівців Представництва ЄС в Україні, в результаті розвитку торгівлі в наслідок лібералізації українські експортери заощаджуватимуть 487 млн. євро щороку. В свою чергу, в результаті скасування українських імпорتنих мит експортери ЄС заощаджуватимуть 391 млн. євро щороку [8]. В більш тривалій перспективі результатами запровадження Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС стануть тісна економічна інтеграція, прозоріші правила ведення бізнесу в Україні, збільшення вибору, підвищення безпечності та якості товарів, зниження цін для українських споживачів. Так, голова

Представництва ЄС в Україні Ян Томбінські наголосив, що виконання Угоди призведе до 6%-го зростання ВВП (у середньостроковій перспективі) та 12%-го підвищення добробуту населення [9].

Зона вільної торгівлі запрацювала в односторонньому порядку ще 22 квітня 2014 року, коли набуло чинності рішення Євросоюзу про одностороннє зниження мита на українські товари при експорті їх на ринок ЄС [10]. Євросоюз скасував майже 94,7% усіх митних тарифів на промтовари з України. Для решти видів товарів (зокрема, деякі хімічні продукти) тарифи знизяться. Також ЄС надає негайні і необмежені преференції на 82,2% українського експорту сільськогосподарських товарів та на 83,4% експорту продовольчих продуктів. Для інших (17,8%) сільськогосподарських товарів (круп, свинина, яловичина, м'ясо птиці і кілька додаткових продуктів) та решти 15,9% продовольчих продуктів часткова лібералізація досягається шляхом надання безмитних (нульових) тарифних квот [11]. При чому, за словами прем'єр-міністра України А. Яценюка, Уряд України не буде адміністративно ділити квоти: на ринок Євросоюзу потраплятимуть найспритніші.

У результаті цих заходів, за даними аналітиків Інформаційної компанії «Сильніші разом!», вже протягом першого півріччя 2014 року вартісні обсяги експорту до країн ЄС зросли на 25% (на суму 587 млн. доларів), що компенсувало падіння експорту до Росії (-24,5%) з точки зору зовнішнього торговельного балансу [12].

Позитивні зрушення в зовнішній торгівлі завдяки односторонньому відкриттю ринків Євросоюзу підтверджуються даними Державної служби статистики України [13]. Так, обсяг експорту товарів до країн Європейського Союзу становив за січень-листопад 2014 р. становив 15874,2 млн. дол. або 31,7% від загального обсягу експорту, що на 3,5% більше, ніж до країн СНД та лише на 8,5% менше, ніж до інших країн світу в сукупності. Імпорт товарів з країн Європейського Союзу становив 19156,8 млн. дол. і склав 38,5% загального обсягу імпорту, що на 6% більше, ніж з країн СНД та на 9,3% більше, ніж з інших країн світу (рис. 2). Це дає повне право стверджувати, що на сьогодні саме Євросоюз є головним зовнішньоторговельним партнером України.

Експорт товарів до країн Європейського Союзу збільшився порівняно з аналогічним періодом 2013 р. на 1037 млн. дол., або на 7% (у січні-листопаді 2014 р. експорт до ЄС склав 14837,2 млн. дол., або 26,3% в структурі). На фоні скорочення сукупного обсягу експорту на 11,3%, зокрема до країн СНД на 44,6% порівняно з аналогічним періодом 2013 р., це означає суттєвий прогрес в переорієнтації вітчизняного експорту на Європейський ринок. В умовах фактичної війни з Росією зменшення експорту до Росії зробило вихід на ринок ЄС як ніколи актуальним.

Найсуттєвіші експортні поставки серед країн ЄС здійснювались до Польщі – 15,6% (чорні метали, руди, шлак і зола, електричні машини), Італії – 14,5% (чорні метали, зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження), Німеччині – 9,5% (електричні машини, одяг та додаткові речі до одягу, текстильні, механічні машини) та Угорщині – 8,9% (електричні машини, чорні метали, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки). На ці 4 країни припадає 48,5% українського товарного експорту до країн Євросоюзу. Темпи приросту експорту за окремими товарними групами приведено на рис. 3.

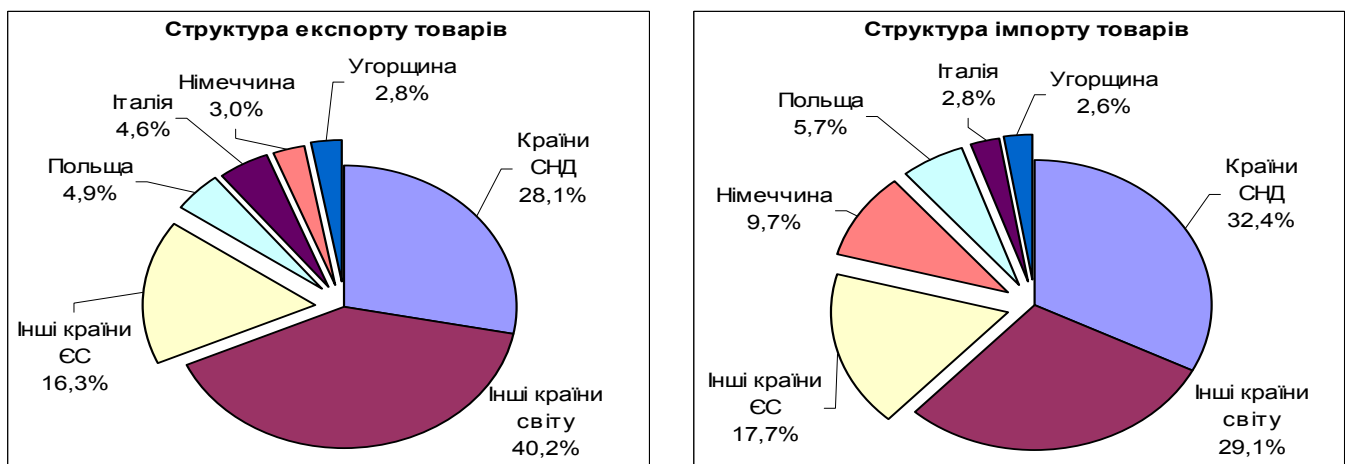

Рисунок 2. Структура зовнішньої торгівлі товарами України за січень-листопад 2014 р.

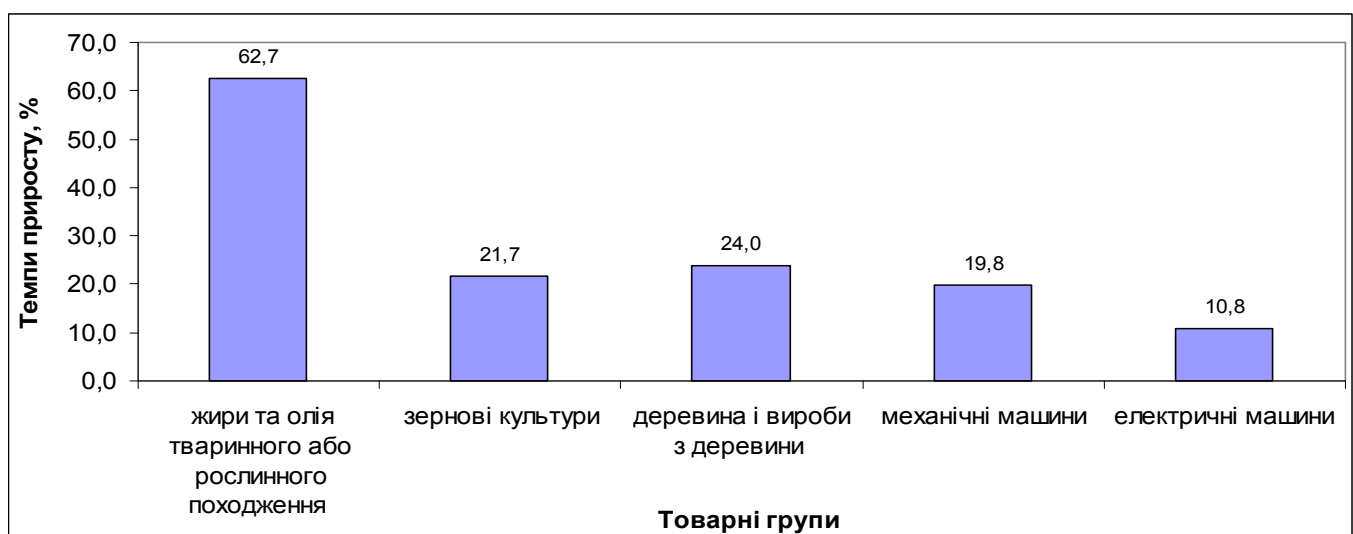

Рисунок 3. Темпи приросту експорту до країн Євросоюзу за січень-листопад 2014 р. у порівнянні з аналогічним періодом 2013 р. (за товарними групами).

Як можна побачити з рисунку, найбільші темпи зростання притаманні продукції традиційної експортної галузі – сільськогосподарства, що обумовлено не надто складними вимогами до продукції (за оцінками Міністерства аграрної політики і продовольства, близько 60% стандартів у сільському господарстві і близько 40% стандартів в харчовій промисловості України вже гармонізовані з європейськими) [14]. В 2014 р. українські виробники нарощували обсяги експорту кукурудзи, соняшника, зернових культур, меду, кавунів. В цілому ж, в товарному експорті до ЄС все ще переважає сировинна продукція з невисокою часткою доданої вартості.

Щодо імпорту з Євросоюзу до України, то від початку тимчасового застосування положень Угоди щодо зони вільної торгівлі Україна надасть негайні преференції лише 52,6% від усього обсягу імпорту сільськогосподарської продукції з ЄС. Товари, яких стосуються тарифні квоти, складають лише 4% імпорту ЄС до України. Окрім цього, для 10,6% імпорту з Євросоюзу Україна запропонувала лише часткову лібералізацію. Для обробленої харчової продукції Україна надасть негайні преференції лише 49,2% її імпорту з ЄС, на 6,1% запропонована лише часткова лібералізація. Для промислових товарів, Україна надасть негайних преференцій тільки 49,2% від обсягу їх імпорту з ЄС [9]. Після семирічного перехідного періоду частка імпорту з ЄС, що дістане преференції для доступу до ринку України, зросте до 96%. Автомобільний сектор (автомашини), на який припадає 4% експорту ЄС до України, матиме особливо тривалий десятирічний перехідний період; після цього існуватиме можливість застосовувати додаткові запобіжні заходи ще протягом 5 років. Тому порівняно з календарем скасування мит Євросоюзу, за яким 94,7% тарифів будуть лібералізовані одразу, Україна дістає значні переваги.

Таким чином, українські ввізні мита також зменшаться, але українська переговорна група наполягла на перехідному періоді для найбільш чутливих товарів, який дасть час виробникам на адаптацію. Тож чимало українських митних тарифів знизяться тільки через два, три чи п'ять років. Втім, окремі фахівці вважають, що такі поступки радше зашкодять вітчизняним виробникам, адже зниження (скасування) імпорتنних мит стало б для них стимулом швидше переходити на євростандарти, можливість модернізувати власне виробництво, дешевше купуючи якісну європейську техніку і обладнання.

Імпорт товарів з країн Європейського Союзу за січень-листопад 2014 р. становив 19156,8 млн. дол. і зменшився проти відповідного періоду 2013 р. на 4977 млн. дол. або на 20,6% (за 11 місяців 2013 р. обсяг імпорту становив відповідно 24133,8 млн. дол. та 35% в структурі). Головними статтями українського імпорту з ЄС були палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, механічні машини, засоби наземного транспорту, електричні машини, пластмаси, полімерні матеріали, фармацевтична продукція [13].

Незважаючи на зменшення обсягів імпорту при одночасному зростанні експорту, сальдо зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС за січень-листопад 2014 р. залишилося негативним і склало -3282,6 млн. дол., але це значно (на 64,7%) менше, ніж за відповідний період 2013 р. (-9291,2 млн. дол.).

Передбачалося, що одностороння зона (європейським компаніям преференції не надані) буде діяти до 1 листопада 2014 року, тобто до моменту початку тимчасового застосування Угоди про асоціацію. Але через важку економічну ситуацію в Україні та відтермінування під тиском Росії тимчасового застосування положень Угоди щодо зони вільної торгівлі до 1 січня 2016 р., ЄС рішенням від 23 жовтня 2014 р. продовжив використовувати режим автономних торгових преференцій для України до 1 січня 2016 року, тобто до початку тимчасового застосування положень Угоди щодо зони вільної торгівлі.

Це є позитивним кроком для України з точки зору збереження пільгового режиму доступу до ринків Євросоюзу, що дає вітчизняним компаніям додатковий час для кращої підготовки до повноцінного запуску в дію зони вільної торгівлі з ЄС. Особливо це стосується таких чутливих питань, як перехід на європейські стандарти безпечності продукції у промисловості та сільському господарстві, а також вирішення торговельних суперечок з Росією.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Євроінтеграція з перспективою повноцінного членства в Євросоюзі для України надає надзвичайні можливості щодо ефективного ринкового господарювання, інноваційного розвитку економіки, досягнення високих соціальних стандартів. На сьогодні європейський вектор розвитку є офіційною позицією уряду та свідомим вибором народу України.

Зміни торговельного режиму внаслідок підписання Україною Угоди виявляються, насамперед, у змінах існуючих ставок імпортного мита шляхом відміни Євросоюзом імпортного мита щодо українських товарів та поступового зниження Україною імпортного мита щодо товарів з ЄС. Попередні наслідки лібералізації зовнішньої торгівлі між Україною та Євросоюзом в рамках створення Зони вільної торгівлі свідчать про покращення показників зовнішньої торгівлі товарами та суттєвий прогрес в переорієнтації вітчизняних експортерів на ринки країн ЄС. Європейські партнери створили для України сприятливі умови для адаптації до повноцінного функціонування в умовах вільної торгівлі з ЄС, запровадивши одностороннє зниження мита на українські товари при експорті їх на власний ринок. Однак, збільшення обсягів експорту до ЄС значно стримується невідповідністю вітчизняної продукції європейським стандартам.

На даному етапі експорт України представлено переважно продукцією з низьким ступенем обробки. Водночас в Україну з країн ЄС імпортується готова продукція, в тому числі інвестиційного призначення, що має більш високу додану вартість. Саме тому визначальним для України є не лише розширення доступу до європейських ринків, а й використання отриманих від підписання Угоди можливостей для реформування і підвищення конкурентоспроможності національної економіки, що має забезпечити зростання експорту українських високотехнологічних товарів [7, с. 3].

Таким чином, створення Зони вільної торгівлі забезпечить Україні відкриття Європейського ринку, досягнення відповідності українських товарів стандартам Євросоюзу та подальшу інтеграцію до глобального економічного простору. Але усвідомлення європейського вибору як об'єктивного процесу визначає прагматичний підхід до реалізації проголошених євроінтеграційних орієнтирів і досягнення запланованих результатів. Реальні зрушення в цьому напрямку неможливі без ретельного дослідження проблем, які гальмують євроінтеграційні процеси та які Україні треба здолати, щоб претендувати на набуття рівноправного членства в Європейському Союзі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» №2411-VI від 01.07.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №40. – Ст. 527.
2. Надтока Г.М. Перспективи євроінтеграції України: порівняльний аналіз розвитку країн-сусідів ЄС / Г.М. Надтока [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/may/007.htm>.
3. Україна-ЄС: проблеми інтеграції / Організаційно-дослідницька робота Інституту стратегічних оцінок (ІСО) при Президентському фонді Леоніда Кучми «Україна» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-_.html.
4. Воронова Т. Євроінтеграції перспективи України / Т. Воронова // Матеріали 9-ї регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України» (м. Дніпропетровськ, 17 травня 2012 р.). – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2012. – С. 50-52.

5. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом / Урядовий портал [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.
6. Створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС / Урядовий портал [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244830558.
7. Оцінка впливу Угоди про асоціацію/ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України: наукова доповідь / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, чл.-кор. НАН України, д-ра екон. наук Т.О. Осташко, чл.-кор. НАН України, д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук. – К.: «ДУ Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2014. – 102 с.
8. ЄС-Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі / Спільна публікація Представництва Євросоюзу в Україні, Міністерства закордонних справ України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/dcfta_guidebook_web.pdf.
9. Україна – ЄС: курсом зближення / По матеріалам: Донецька торговельно-промислова палата [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://donetskcci.com/homes/new/191-ukrajina-es-kursom-zblizhennya.html>.
10. Європейська Комісія пропонує тимчасове зниження тарифів на український експорт до ЄС (12/03/2014) / Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2014/2014_03_12_01_uk.htm.
11. Євроінтеграція України стає дійсністю / По матеріалам: Ukrainian Journal Economist [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/6659-yevrontegratsiya-ukrayini-staye-dysnstyu.html>.
12. Угода про Асоціацію: як це запрацювало / По матеріалам: Інтернет-видання «Правда» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pravda.if.ua/news-6838.html>.
13. Зовнішня торгівля України товарами за січень-листопад 2014 року / Державна служба статистики України. Експрес-випуск від 14.01.2015 р. № 7/0/08.2вн-15. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
14. Пошлини и сейчас очень низкие / По матеріалам: Деловая газета «Взгляд». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vz.ru/economy/2014/7/23/693847.html>.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro zasady vnutrishnoyi i zovnishnoyi politiki» №2411-VI vid 01.07.2010 r. [Law of Ukraine "On the Foundations of Domestic and Foreign Policy" from 01.07.2010] // Supreme Council of Ukraine Data. no. 40 (2010): Sect. 527.
2. Nadtoka G.M. Perspektivi evrointegratsiyi Ukrayini: porivnyalniy analiz rozvitku krayin-susidiv ES [European Integration Prospects of Ukraine: a Comparative Analysis of the Neighbor States Development]. <http://www.niss.gov.ua/Monitor/may/007.htm>.
3. Ukrayina-ES: problemi integratsiyi [Ukraine-EU: Integration Problems]. http://www.gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integratsiyi-_.html.
4. Voronova T. Evrointegratsini perspektivi Ukrayini [European Integration Prospects of Ukraine // The materials of the 9-th regional scientific and practical conference "Actual problems of Ukraine European Integration and Euro-Atlantic Cooperation" (Dnipropetrovsk, May 17, 2012)]. Dnipropetrovsk: NAPA Publishing House, 2012. P. 50-52.
5. Uгода pro Asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu ta Evropeyskim Soyuzom [Association Agreement between Ukraine and the EU]. http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.
6. Stvorenniya zoni vilnoyi torgivli mizh Ukrayinoyu ta ES [Creating the Free Trade Zone between Ukraine and the EU]. http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244830558.
7. Otsinka vplivu Ugodi pro asotsiatsiyu/ZVT mizh Ukrayinoyu ta ES na ekonomiku Ukrayini: naukova dopovid [Assessing the Impact of the Association Agreement between Ukraine and the EU on the Ukrainian Economy: Scientific report]. Kyiv: "The Institute of Economics and Forecasting of NAS of Ukraine", 2014. 102 p.
8. ES-Ukrayina: pogliblena ta vseohoplyuyucha zona vilnoyi torgivli [EU-Ukraine: Deep and Comprehensive Free Trade Zone]. http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/dcfta_guidebook_web.pdf.
9. Ukrayina – ES: kursom zblizhennya [Ukraine-EU: on the Course of Convergence]. <http://donetskcci.com/homes/new/191-ukrajina-es-kursom-zblizhennya.html>.
10. Evropeyska Komisiya proponue timchasove znizhennya tarifiv na ukrayinskiy eksport do ES (12/03/2014) [The European Commission Proposes a Temporary Reduction of Tariffs on Ukrainian Exports to the EU (12/03/2014)]. http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2014/2014_03_12_01_uk.htm.
11. Evrointegratsiya Ukrayini stae diysnistyu [European Integration of Ukraine Becomes a Reality]. <http://ua-ekonomist.com/6659-yevrontegratsiya-ukrayini-staye-dysnstyu>.
12. Uгода pro Asotsiatsiyu: yak tse zapratsuyovalo [Association Agreement: how it began to Work]. <http://pravda.if.ua/news-6838.html>.
13. Zovnishnya torgivlya Ukrayini tovarami za sichen-listopad 2014 roku [Ukraine Goods Foreign Trade in January-November 2014]. <http://ukrstat.gov.ua>.
14. Poshliny i seychas ochen nizkie [Even Now the Custom Tariffs are Very Low]. <http://vz.ru/economy/2014/7/23/693847.html>.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Рибаківна Тетяна Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., 08401, Україна
e-mail: taryb@yandex.ru

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Рибаківна Тетяна Александровна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, денежного обращения и кредита ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды» ул. Сухомлинского, 32, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., 08401, Украина
e-mail: taryb@yandex.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Ribakova Tetyana Oleksandrivna, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor SHEE "Pereyaslav-Khmelnytskyi Grigoriy Skovoroda State Pedagogical University" 30, Sukhomlinskogo Street, Kyiv region, 08401, Ukraine
e-mail: taryb@yandex.ru